

*Вишньов В.**

ПЕРСПЕКТИВИ НАНЕСЕННЯ ІЗРАЇЛЕМ АВІАУДАРУ ПО ІРАНЬСЬКИМ ЯДЕРНИМ ОБ'ЄКТАМХ

Напередодні нового раунду переговорів щодо згортання ядерної програми Ірану, який має відбутися у форматі «6+1» (5 постійних членів РБ ООН, Німеччина та Іран), був оприлюднений факт існування в Ірані другого таємного заводу зі збагачення урану, який розміщується у м. Кум. Наприкінці вересня також було проведено випробування нових ракет, здатних нести ядерні боеголовки (дальність їхнього польоту досягає 2000 км, вони є твердопаливними). В той же час, адміністрація Барака Обами настроєна на досягнення компромісу дипломатичним шляхом. Це викликало нову хвилю дискусій в Ізраїлі з питання можливості нанесення превентивного удару по іранським ядерним об'єктам з метою стримування розвитку іранської ядерної програми.

Намагання Ірану розробити ядерну бомбу буде значно впливати на ядерну політику Ізраїлю. Ця країна стикнеться із дилемою ефективності національного ядерного стримування, адже наразі Ізраїль слідує політиці ядерної непрозорості та конвенційного стримування потенційних ворогів на Близькому Сході.

Ізраїльське ядерне стримування є одним з найбільш унікальних явищ ядерної доби, бо вона обумовлена як географічними характеристиками держави, так і її історичним минулим, які лежать в основі формування національної стратегічної культури.

Розміри території та геополітичне розташування Ізраїлю роблять його, за висловлюваннями американських аналітиків, «країною однієї бомби», достатньо невеликою, щоб бути знищеною одним ядерним ударом. Така ситуація сформувала первинно наступальний характер військової стратегії Ізраїлю, яка побудована на тактиці блискавичного нападу та нанесення значних втрат супротивнику у перші години конфлікту. Цими ж факторами обумовлений ізраїльський варіант ядерного стримування.

Інтенсивний розвиток іранської ядерної програми сьогодні являє собою саме той випадок, коли молода міцна держава з демонстративною антиізраїльською риторикою може стати володарем другого в регіоні ядерного потенціалу.

Якщо прийняти до уваги навіть гіпотетичну можливість Ісламської Республіки Іран отримати бомбу у найближчі п'ять років, навіть найбільш примітивний зразок атомного боезаряду може стати достатньо реальним фактором загрози для Ізраїлю. Причиною, знову ж таки, є мала глибина ізраїльської території, через що збитки, завдані ударом навіть однієї ядерної бомби, будуть неприйнятні для Тель-Авіву.

Таким чином, отримання Іраном ядерною зброєю приведе до значних змін не тільки з позицій загрози існуванню Держави Ізраїль, але й в силу змін у офіційній ядерній доктрині Ізраїлю, в якості відповіді на посилення іранського військового статусу.

Розглянемо наступальний варіант стратегії Ізраїлю. Чим Ізраїль може загрозувати Ірану на даному етапі розвитку іранської ядерної програми? Повторенням ситуації 1981 року, коли відбувся прецедент реалізації «доктрини Бегіна» - ізраїльські ВПС розгромили іракський реактор в Озіраку для стримування темпів іракської ядерної програми. [1, с.7]

* студент 5 курсу відділення «міжнародні відносини» Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Науковий керівник: проф. Галака С.П.

Вірогідність реалістичності залякування Ірану подібною загрозою є достатньо низькою, адже, по-перше, між обома державами не встановлені дипломатичні відносини, тобто відсутній формальний канал зв'язку. А у ситуації примусу загрозою будь-який посередник здатний не тільки не покращити, але й погіршити відносини між Тегераном та Тель-Авівом, особливо враховуючи значну кількість взаємних звинувачень та погроз у пресі, що може дати викривлене уявлення про наміри і цілі супротивника (варто лише згадати скільки разів президент Ірану Ахмадінежад виступав із закликом «стерти Ізраїль з лиця Землі», «боротися зі світовим сіонізмом» і т.п.)

По-друге, іранська стратегічна культура заснована на імперському минулому із накладанням релігійно-міфологічного світогляду зороастризму та шіїзму, яка стверджує, що Іран чекає месіанська роль останнього духовного оплоту усіх мусульман. Таким чином, основною фобією іранців стає страх «втратити лице», коли в черговий раз натиск «невірних» призведе до краху прагнень іранського народу. Під таким крахом сьогодні мається на увазі згортання іранської ядерної програми під зовнішнім тиском. [2, с.21; 3, с.2; 4; 5; 6; 7]

Таким чином, будь-яка спроба шляхом погроз вплинути на Іран буде мати зворотній ефект на розвиток ядерної програми держави, підштовхнувши її до ядерного вибору.

У Ізраїлю залишається ще один варіант – повторити практичне виконання загрози, задекларованої в рамках «доктрини Бегіна». Але чи здатен сьогодні Ізраїль розгромити ядерну інфраструктуру Ірану настільки, щоб зупинити розвиток іранської ядерної програми? [8]

Звичайно, з часів ізраїльської атаки на Озірак значно покращилися можливості ізраїльських ВПС, але й іранська ядерна інфраструктура становить більш складну ціль. Необхідно також враховувати, що в тому випадку, якщо Іран має паралельну секретну ядерну програму, яка, як стверджують деякі дослідники, може бути ще більш розвиненою, ніж та, що відома МАГАТЕ, то завдання удару по відомим іранським ядерним об'єктам не зможе значним чином відстрочити створення ядерної зброї.

Є три форми подібної військової акції: 1) удар по іранським ядерним об'єктам; 2) більший удар, який включатиме ще й військові об'єкти; 3) повномасштабне вторгнення в Іран з метою зміни політичного керівництва. Однак, останні два сценарії є нереалістичними для Ізраїлю. [1, с.11-12]

Наступальна стратегія має дуже суттєву слабкість – вона достатньо прогнозована і прозора. Іран вже доклав достатньо зусиль для нейтралізації ізраїльської загрози. Ядерні об'єкти Ірану розкидані по всій його території таким чином, щоб Ізраїлю було неможливо повністю знищити іранську ядерну інфраструктуру. Оборона цих об'єктів посилена, до того ж, ключові об'єкти знаходяться або глибоко під землею, або біля мусульманських святинь (те ж м. Кум є релігійною столицею Ірану), що унеможлиблює їхнє повне знищення. Для якнайдовшого затримання ядерної програми Ірану ізраїльським ВПС буде необхідно знищити об'єкти на яких виробляються матеріали, що розщеплюються. Головні об'єкти цієї сфери розташовані в Ісфахані, Натанці та Араку, Кумі. Для створення ядерної бомби критично необхідним є збагачувальний завод у Натанці. [4]

Для ураження усіх цих цілей Ізраїлю буде потрібно здійснити авіарейд 25 літаками F-15 та 25 літаками F-16, що є по силах для ізраїльських ВПС. Якщо прийняти до уваги, що при загрозі своєму існуванню Ізраїль не зупинить ніякі норми міжнародного права, то він з легкістю порушить повітряний простір інших країн, що буде необхідним для досягнення цілей. [1, с.28]

Таким чином, Ізраїль володіє військовими можливостями для проведення подібної акції, однак, Іран тримає на прицілі своїх ракетних комплексів важливі міські центри, економічні об'єкти та інфраструктуру Армії Оборони Ізраїлю. Тож, авіанапад фактично оз-

начатиме початок повномасштабної війни між державами, що буде достатньо несприятливим для Ізраїлю, враховуючи його територіальні особливості. Наразі, головний військовий союзник Ізраїлю – Сполучені Штати – дуже не хотів би розв'язання третього конфлікту на Близькому Сході, в якому йому б довелося приймати участь.

Іншим варіантом дій для Ізраїлю могло б стати застосування свого ядерного арсеналу, але такий сценарій антиіранської операції має низьку вірогідність через феномен «ядерного табу», який утримує будь-яку ядерну державу від використання ядерної зброї, та загрозу колосального радіоактивного зараження всього близькосхідного регіону, яке буде мати для Ізраїлю катастрофічні наслідки.

Таким чином, наступальна стратегія Ізраїлю не принесе необхідного результату, адже сприятиме не згортанню іранської ядерної програми, а призведе спочатку до її затримання, а потім - до мобілізації ресурсів Ірану для її якнайскорішого вдалого завершення (до того ж укріпить позиції реакційного керівництва Ірану). Нанесення повномасштабного авіаудару хоча і є технічно можливим, однак призведе до війни на виснаження, екологічної катастрофи для регіону, загострення конфронтації з мусульманським світом та нищівного удару по міжнародному іміджу Ізраїлю. Значить, якщо Іран дійсно прагне набути ядерну зброю, самостійні військові заходи з боку Ізраїлю не зможуть його втримати від створення власного ядерного потенціалу.

Література

1. Raas W., Long A. Osirak Redux? // *International Security*. Vol 34. – No. 4. – Spring 2007. – pp. 7-33. Raas W., Long A. Osirak Redux? // *International Security*. Vol 34. – No. 4. – Spring 2007. – pp. 7-33.
2. Russel J. A. Strategic Stability Reconsidered: Prospects for Escalation and Nuclear War in the Middle East // *Proliferation Papers* (IFRI Security Studies Center). – Spring 2009. – 45 p.
3. Terill A.W. Deterrence, Missile Defence, and Collateral Damage in the Iranian-Israeli Strategic Relationship // *Strategic Studies Institute Papers*. – February 2008. – 4 p.
4. Кирсанов Е.Е. Насколько реальна военная операция против Ирана? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://www.iimes.ru/rus/stat/2009/21-05-09a.htm>>, (21 травня 2009).
5. Месамед В.И. Израиль корректирует подходы к иранской ядерной программе [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://www.iimes.ru/rus/stat/2009/15-05-09.htm>>, (17 травня 2009).
6. Israeli Cabinet Minister Warns Iran Will Be Destroyed if It Attacks Israel (2008, April 7) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://www.ihl.com/articles/ap/2008/04/07/africa/ME-GEN-Israel-Iran.php>>, (22 жовтня 2008).
7. Salama S., Ruster K. (2004, August 12) A Preemptive Attack on Iranian Nuclear Facilities : Possible Consequences [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <<http://cns.miis.edu/pubs/week/040812.htm>>, (17 грудня 2008).
8. Steinberg G. (2006, July 4) The Begin Doctrine at 25 [Електронний ресурс] // *Jerusalem Post*. – Режим доступу: <<http://www.jpost.com/servlet/Sattelite?cid=1148482105339&pageName=JPost%2FJPArticle%2FShowFull>>, (03 березня 2009)